

Old Ni-js

Kroniek van Eibergen, Beltrum en Rekken

In dit nummer o.a.

Sociale Woningbouw in Eibergen

Watersnood in Eibergen

Waarin een kleine buurtschap groot kan zijn

Opening van herbouwd boerderijtje De Jappe

Uitgave september 2012 - nr. 72

Old Ni-js is het orgaan van de Historische Kring Eibergen.
Lidmaatschap/abbonnement € 16,- per jaar bij automatische betaling.
Toeslag bij betaling via toegezonden rekening € 1,50.

Secretariaat
www.historischekringeibergen.nl

I. Hensbroek-Harkema
Postbus 139
7150 AC Eibergen
Leliestraat 54
7151 GK Eibergen
tel.: 0545-473364

Bank

Rabo Eibergen
Rek.nr. 31.64.48.095

Bezorging Old Ni-js

D. Somsen
Mallumse Molenweg 23
7152 AT Eibergen
tel.: 0545-472517

Website

M. Gelderblom (techniek)
info@historischekringeibergen.nl
J. Stokkers

Bestuur Historische Kring Eibergen

A. van der Ziel, voorzitter	Altena's Dijk 2	7274 GN Geesteren
I. Hensbroek-Harkema, secr. (wnd.)	Leliestraat 54	7151 GK Eibergen
J.W. Scholl, penningmeester	Nijenkerckestraat 5	7482 ZX Haaksbergen
G. Klein Willink-Odink, lid	Merelstraat 3	7151 TH Eibergen
D. Somsen, lid	Mallumse Molenweg 23	7152 AT Eibergen

Foto omslag: *Een kijkje in het interieur van het op camping De Vlierhof herbouwde boerderij De Jappe (foto: Gerda van der Ziel-Slettenaar).*

Redactie Old Ni-js

J. van Dijk-Sijbrandij (hoofdredacteur), J. Baake en A. van der Ziel
Redactieadres: Blomsgaarden 26, 7151AM Eibergen
E-mailadres: redactie@historischekringeibergen.nl

Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen is alleen toegestaan met schriftelijke toestemming van de auteur.

ISSN 1381-2548

Stuksprijs Old Ni-js € 5,00
Oplage 1250 exemplaren

Old Ni-js

Kroniek van Eibergen, Beltrum en Rekken

26e jaargang nr. 72

september 2012

Inhoud van dit nummer

Van de redactie	2
Bestuursmededelingen	3
De brievenbus	5
Excursie naar Utrecht	8
<i>Jan Hensbroek</i>	
Opening De Jappe	10
<i>Bert van der Ziel</i>	
Onder de oude ginkgo biloba: museumnieuws	14
<i>Paul Puntman</i>	
Waarin een kleine buurtschap groot kan zijn	16
<i>Wim Kemink</i>	
Sociale woningbouw in Eibergen	19
<i>Johan Rutgers</i>	
Watersnood in 1946	26
<i>Sien Overduin-Somsen</i>	
Monument? Waarom dattan?	28
<i>Ton Esman</i>	
Rook achter de singels	33
<i>Bertus te Raa</i>	
Ons zoekplaatje: oplossing Old Ni-js, nr.71	35
<i>Johan Baake</i>	
Ons zoekplaatje: nieuwe opgaven	36
<i>Johan Baake</i>	

Van de redactie

In onze vorige uitgave van Old Ni-js meldden wij u dat wij als redactie even een time-out namen om ons te heroriënteren op de toekomst van ons verenigingsblad. Na het vertrek van Peter Rutgers, baarde met name de bezetting van de redactie ons zorgen en we hebben de zomermaanden gebruikt om eens wat rond te kijken naar mensen, die onze gelederen zouden willen en kunnen versterken. We hebben Jos Smits bereid gevonden ons te assisteren bij het redactiewerk. Hoewel menigeen Jos wel zal kennen, hebben we afgesproken dat hij zich in het eerstvolgende nummer zal presenteren. Hoezeer we blij zijn met zijn medewerking, de toestand blijft zorgelijk. Onze hoofdredacteur, Jansje van Dijk, had in het voorjaar haar vertrek al aangekondigd, maar heeft dit, gezien de onvoorziene omstandigheden, nog even uitgesteld. Toch zal deze uitgave van Old Ni-js haar laatste zijn. Voorlopig neemt Bert van der Ziel de rol van hoofdredacteur waar, naast zijn functie als bestuursvoorzitter. Maar het is niet de bedoeling die belangrijke functies blijvend bij één persoon te leggen. We doen dus een dringend beroep op onze leden om 'in het gat' te springen: vele handen maken licht werk.

Al eerder is Hennie Wesselink gestopt als auteur van Scheppels Mankzaad en daardoor misten we node een rubriek in dialect. Tot ons grote genoegen heeft Bertus te Raa toegezegd regelmatig artikelen in dialect te willen verzorgen. Hij giet zijn bijdragen in de vorm van verhalende columns en we hopen dat hij, wij en u daaraan veel plezier beleven. Zijn eerste pennenvrucht alsmede een korte presentatie van onze nieuwe medewerker treft u in dit nummer aan.

Oud-directeur Johan Rutgers van de Woningbouwvereniging Neede-Eibergen dook in zijn archieven en het resultaat daarvan is een serie artikelen over sociale woningbouw, uiteraard toegespitst op Eibergen. De eerste daarvan is in deze uitgave te vinden.

Aandacht is er uiteraard ook voor de geslaagde en zonnige HKE-excursie in mei naar Utrecht en het Geldmuseum en via de media hebt u kennis kunnen nemen van de heropening van het karakteristieke boerderijtje De Jappe op camping De Vlierhof. Omdat de HKE nauw betrokken was bij het behoud van het onderkomen van de laatste Eibergse Berkelschipper, komen wij ook even op deze feestelijke heropening terug.

Op uw fiets- en/of autotochtjes bent u vast weleens langs het opvallende gebouwtje vlakbij camping De Goede Hoop gereden. Misschien hebt u wel gedacht dat het een tolhuisje was, maar in zijn vaste rubriek Monument?...Waarom dattan? vertelt Ton Esman een heel ander verhaal.

Aardig is ook de jeugdherinnering van Sien Overduin-Somsen aan de tijd dat de Berkel nog regelmatig overstroomde en voor veel wateroverlast zorgde. We vonden er een paar toepasselijke foto's bij.

Van Wim Kemink ontvingen we een leuke bijdrage over een legendarische klootschietwedstrijd tussen het 'kleine' Mallum en het 'grote' Holterhoek.

De vaste bijdrage met museumnieuws van De Scheper van Paul Puntman en de oplossing en twee nieuwe zoekplaatjes complementeren deze 72e uitgave van Old Ni-js. We wensen u veel lees- en kijkplezier en u weet... reageren mag! Graag zelfs.

Bestuursmededelingen

In memoriam Jan Aarnink

In zijn woonplaats Haaksbergen is op 29 juni overleden ons oud-bestuurslid Jan Aarnink. Hij was secretaris van onze HKE van 1992 tot 2002. Daarnaast was hij actief als schrijver van een aantal artikelen in Old Ni-js. Jan Aarnink was geboren en getogen in Rekken, waar hij op 4 juli is begraven op het parochiekerkhof van de H.H. Martelaren van Gorcum. Hij is 83 jaar geworden.

Bestuurswijzigingen

Annie Busink-te Biesebeek en Jansje van Dijk-Sijbrandij werden twintig jaar geleden, in de ledenvergadering van 25 april 1992, verkozen als bestuursleden. In de ledenvergadering van 17 april jl. hebben we van beiden afscheid genomen. Annie Busink was graag nog langer betrokken gebleven bij het werk van de vereniging maar gezondheidsklachten dwongen haar zich niet opnieuw verkiesbaar te stellen. Zij heeft zich al die jaren met veel toewijding ingezet voor ondermeer de jaarlijkse excursie en de filmfestivals. Haar grote betrokkenheid en haar zorg voor een goede gang van zaken werden in en buiten het bestuur zeer gewaardeerd.

Jansje van Dijk was de afgelopen 20 jaar tevens redactielid. Ook werd ze op een gegeven moment vicevoorzitter van het bestuur en daarnaast enkele jaren later nog hoofdredacteur van Old Ni-js. Al dat werk heeft ze met veel inzet en plezier gedaan. Al geruime tijd geleden had ze aangegeven dat ze het kalmer aan wilde doen. Aanvankelijk zou ze het werk voor de redactie nog voortzetten totdat een nieuwe hoofdredacteur gevonden was. Inmiddels, augustus 2012, heeft ze besloten ook met het redactiewerk te stoppen. Zie ook 'Van de redactie'.

We zijn Annie Busink en Jansje van Dijk veel dank verschuldigd voor de fijne samenwerking en voor al het werk dat zij zo lange tijd voor de vereniging hebben gedaan.

De beide vacatures in het bestuur konden nog niet worden opgevuld. Wel werd Iet Hensbroek-Harkema, die sinds het overlijden van Dinie Dijkhuizen-Blankvoort het secretariaat van de vereniging waarnam, verkozen tot bestuurslid/secretaris.

Website: Jan Stokkers nieuwe webmaster

Door het bestuur van de Historische Kring Eibergen is mij gevraagd me voor te stellen vanwege de webmasterfunctie die ik samen met Mark Gelderblom ga doen voor de website van de HKE. Ik ben Jan Stokkers, 57 jaar, getrouwd, vader van twee zoons en woon in Bathmen. Ik ben geboren Eibergenaar en heb daar de lagere school OLS 1 (Menno ter Braakschool) doorlopen. Na de middelbare school, RSG Lochem, heb ik aan de Universiteit Twente Chemische technologie gestudeerd. In de periode van middelbare school en universiteit heb ik ruim tien jaar zaterdag- en vakantiewerk gedaan bij achtereenvolgens de fietsenmakers Karel en Dinie Veldink, Wim Kraan en Benny Leussink. Direct na mijn afstude-

ren en inmiddels getrouwd met een Eibergse, zijn we in 1981 naar Hengelo (O) verhuisd waar ik bij Akzo Nobel als chemisch technoloog, bedrijfsleider en researcher heb gewerkt. In 1996 zijn we in Bathmen gaan wonen omdat mijn werkzaamheden als teamleider stortgoedtechnologie werden verplaatst naar Akzo Nobel Deventer. Binnen het Bathmense verenigingsleven ben ik twaalf jaar actief geweest als secretaris van ABS-voetbal en heb daarbij ondermeer de ABS-website helpen opzetten en ontwikkelen en daarna overgezet naar een site technisch lijkend op die van de HKE. Eind verleden jaar ben ik met de secretariswerkzaamheden gestopt en kwam er tijd vrij voor andere bezigheden zoals mijn hobby: computers (en de reparatie daarvan), internet en websitebouw. Vanwege de verwevenheid met 'oud' Eibergen en de interesse voor die verhalen ben ik ruim twaalf jaar geleden lid geworden van de HKE. Een paar jaar geleden had ik het HKE bestuur gemeld dat ik wel hand- en spandiensten wilde verrichten, voor zover die vanwege de afstand Bathmen - Eibergen goed uit te voeren waren. Webmaster-werkzaamheden passen daar in alle opzichten in. Mark en ik hebben al kennis gemaakt en er volgt nog een kennismaking van webmasters, bestuur en de redactie van Old Ni-js. De ervaring zal leren wat een praktische werkverdeling wordt tussen ons tweeën en hoe het beste samengewerkt kan worden met de redactie. Vanuit dat perspectief zullen we in overleg met het bestuur plannen formuleren om de website, die er prima en mooi verzorgd uitziet, te laten blijven aansluiten bij de informatiebehoefte, de bezoekers, het promoten van de HKE en technische mogelijkheden.

Bertus te Raa schrijft in dialect

De redactie is bijzonder verheugd met de toezegging van Bertus te Raa een nieuwe dialectrubriek te verzorgen. Hij is een geboren en getogen Eibergenaar. In 1955 zag hij het levenslicht als zoon van Willem te Raa en kleinzoon van de alom bekende en gerespecteerde Gerhardus Albertus 'Graads' te Raa (1888-1982). Sinds 1998 woont hij met echtgenote Henny Graven weer op zijn

geboorteplek 'd'n Proffenbulten' op 't Loo. Het paar heeft drie dochters. Na de middelbare school begon hij zijn arbeidzame leven bij de Vereniging Rekkense Inrichtingen. In 1984 maakte hij de overstap naar de woningcorporatie ProWonen, waar hij zich momenteel als woonconsulent inzet voor de leefbaarheid van de huurders. Hij schreef vele jaren voor het cluborgaan van de voetbalclub SSSE en later FC Eibergen en levert tegenwoordig ook bijdragen aan 'Contact', het kerkblad van de PKN-Eibergen-Rekken.

Bertus te Raa.

De brievenbus

Schonenborg-Rootinck

Van Eric Ooink uit Haaksbergen ontvingen we een reactie op het artikel 'Jacoba Berenschot: van weesmeisje tot stammoeder', geschreven door Henk ter Agter. Hij brengt enkele naamcorrecties aan en voegt ook nog wat aanvullende gegevens toe. We laten hem aan het woord.

Met belangstelling heb ik in Old Ni-js nr. 71 het artikel 'Jacoba Berenschot: van weesmeisje tot stammoeder' gelezen. Echter, op bladzijde 46 onder het kopje 'de eerste Horstman op de Scholteplaats' wil ik een kleine aantekening plaatsen. Er staat dat Horstman de boerderij kocht van A.A. Schonenberg en zijn vrouw Grada J. Rotink. Dit moeten echter zijn Antonius Arnoldus (Antoon) Schonenborg (1854-1936) en zijn vrouw Grada Johanna Rootinck (1856-1921). Zij waren landbouwers op het erve Schonenborg in de Haaksbergse buurschap Boekelo onder de rook van Hengevelde. Hoewel dus gemeente Haaksbergen, hoort het erf qua parochie en gemeenschap tot de parochie Wegdam (Hengevelde). Het erf wordt nog altijd door nazaten Schonenborg bewoond.

De Scholteplaats werd voor 1800 reeds bewoond door de familie Laerberg uit Groenlo. In 1782 huwde Johan Bernard Laerberg met de erfdochter op de Scholte, namelijk Anna Maria (Maria) Scholten (1761-1819). Het echtpaar kreeg meerdere kinderen. Hun oudste zoon volgde op als landbouwer op de Scholte. Deze Derk Jan Laerberg (1783-1863) huwde in 1822 met Arnolda Geertrudis Teselink (1787-1863). Uit dit huwelijk werden vijf kinderen geboren, van wie alleen twee dochters volwassen werden. De oudste, Joanna Maria, werd erfdochter en huwde in 1843 met Johann Gerhard Göring. Het echtpaar had geen kinderen. Göring overleed in 1877. De andere dochter was Johanna Berendina Laerberg. Deze huwde in 1855 met Gerrit Jan Rootinck, landbouwer op 'Mensink' in Zwolle. Johanna Berendina overleed op 14 juni 1856 in het kraambed. Enkele dagen eerder, op 9 juni, was ze moeder geworden van Grada Johanna Rootinck, roepnaam Anna. Deze Anna Rootinck zou enig erfgenaam van haar kinderloze tante op de Scholte worden. Voor haar tante was Anna het enige familielid. Anna Rootinck huwde in 1881 te Haaksbergen met Antoon Schonenborg. Haar tante, Joanna Maria Göring-Rootinck woonde vanaf 1883 bij haar op het erve Schonenborg in Haaksbergen. In juni 1891 vertrok tante en overleed in 1892 te Groenlo, waarna de Schonenbors eigenaar werden van de Scholte. In 1902 wordt het erf dan door het echtpaar Schonenborg verkocht aan Horstman. Mijn schoonmoeder is een Schonenborg, vandaar deze interesse en reactie. In Het boek van Hupsel bladzijde 178 staan de namen van Schonenborg en Rootinck eveneens niet op de juiste wijze vermeld.

Een opname van het begin van de Grotestraat omstreeks 1920. In het tweede huis links, met het meisje ervoor, woonde de laatste dorpsboer Beskers (foto: collectie Leo van Dijk).

Laatste dorpsboer

Henk ter Agter brengt de pennen in beweging, want we ontvingen nog een reactie op zijn artikel over Jacoba Berenschot. Deze is afkomstig van Richarda Noldes uit Nijmegen. Zij schrijft:

Wat leuk om in Old Ni-js van maart 2012 op pagina 50 een foto aan te treffen van Jan Reimelink, mijn vroegere buurman aan de Grotestraat. Bij deze foto werd gezegd dat hij de laatste dorpsboer in Eibergen zou zijn, maar dat klopt volgens mij niet, want ik herinner me het volgende.

Toen Jan Reimelink naar Rekken zou gaan verhuizen, hebben mijn ouders (de eigenaars van schoenenzaak Noldes) de boerderij van hun buurman Reimelink gekocht om mettertijd hun zaak te kunnen uitbreiden. De boerderij heeft toen eerst een tijd leeggestaan (in feite als schoenenmagazijn gediend) en juist in die tijd was er een overstroming van de Berkel waardoor een andere dorpsboer aan het begin van de Grotestraat ergens tegenover Wormmeester, in moeilijkheden kwam. Ik geloof dat deze boer Beskers heette. De koeien van deze boer hebben toen tijdelijk in de lege boerderij van Reimelink op stal gestaan. Ik herinner me ook nog goed dat wij, toen de wateroverlast voorbij was en de koeien weer naar huis waren, van Beskers een prachtige taart kregen met de namen van al zijn koeien erop.

Jan Reimelink was dus niet de allerlaatste dorpsboer, want Beskers was er nog toen Reimelink al uit het dorp was vertrokken. Overigens stond de boerderij van

Reimelink niet pal op de hoek van de Grotestraat en de Whemerdijk, want op die hoek had je eerst het winkeltje van Keetje Meulenkamp (later ook opgegaan in de schoenenzaak).

Naschrift redactie: Over het legendarische winkeltje van Keetje Meulenkamp heeft in Old Ni-js nr.66 van maart 2010 een artikel gestaan van de kleindochter van Keetje, Gerda Stomps-Zieverink uit Neede.

Raadsel Weeink opgelost

De redactie ontving van drie kanten een antwoord op de vraag van Sien Overduin-Somsen wie toch dat jongetje was, dat in 1948 als eerste rooms-katholieke leerling van de Sint Jozefschool naar de protestants-christelijke ulo in Eibergen ging (Old Ni-js nr.70, pag. 17). Het blijkt te gaan om Gerrit Weeink, die in 1960 een schoenhandel begon aan de Laagte 14. Vele wat oudere Eibergenaren zullen zich hem zeker nog herinneren. Hij bezocht de school gedurende twee jaar en vervolgde zijn opleiding voor schoenmaker aan de Leo Stichting in Borculo. Gerhardus Willibrordus Weeink werd in Eibergen geboren op 7 november 1931 en overleed in Haaksbergen op 3 januari 2012. Hij was gehuwd met Willemien Bomers en het echtpaar had twee kinderen. Dochter Trudy woont nog in Eibergen en zoon Joop is uitvaartverzorger in Haaksbergen. De in het artikel ook genoemde Ben Weeink, onderwijzer aan de Sint Jozefschool, was een volle neef van Gerrit. De reacties kwamen van mevrouw R. Tenhagen-Reesink uit Haaksbergen en H.G.M. Papen en E.H. Wesselink uit Eibergen. Deze laatste heeft zich wat uitgebreider verdiept in de familiebetrekkingen tussen de diverse takken Weeink, maar voor nu willen we het hier even bij laten. Er zijn namelijk zoveel gegevens over deze oer-Eibergse familie, dat er in de toekomst wel een heel artikel over te schrijven is.

Gerrit Weeink, heropening winkel 1983 (foto: collectie Trudy Luttikholt-Weeink).

Excursie HKE naar Utrecht

De brief die de deelnemers aan de excursie ontvingen onthulde al iets van een van de reisdoelen. Op de brief was een echte cent van vóór 2002 een 'gulden-cent' dus geplakt. Het geldmuseum in Utrecht, een rondvaart door de Utrechtse grachten en als afsluiting van de dag een warm en koud buffet in Laren: het programma voor de excursie van 23 mei.

De dag begon zoals -volgens zeggen- de meeste excursiedagen van de HKE: droog, zonnig en tevens erg warm. Om 9.00 uur moest iedereen ingecheckt (d.w.z. betaald) hebben en dat lukte. Iedereen was op tijd en de bus vertrok richting westen met aan het stuur Patrick Hartemink. Reisleider Dick Somsen heette ons welkom en nam even het verloop van de dag door; er was zelfs een prijsvraag met vragen over deze dag en vragen over de Historische Kring. De stemming zat erin en herinneringen aan vroegere schoolreisjes kwamen weer boven: zouden we ons mogen verstoppen onder het raam als we weer thuiskomen? Natuurlijk was er onderweg koffie, en Jo en Dick Klein Hazenbroek serveerden een lekkere koek. Zij waren vandaag 55 jaar getrouwd! Een bijzonder getal die 5, iedereen betaalt 55 euro voor deze dag, en de excursie wordt in maand 5 gehouden. De reis verliep voorspoedig en een half uur te vroeg waren we bij de boot van rederij Schuttevaer. De tocht door de grachten van Utrecht was zonder meer mooi; uniek in de wereld zijn de pakhuizen aan het water met werfkelders die onder de straten van de achterliggende gebouwen doorlopen. Veel kelders zijn inmiddels gerestaureerd en staan kandidaat voor de lijst van Werelderfgoed van de Unesco. Woonhuizen, restaurantjes, theatertjes, monumentale gebouwen en zelfs een heuse gevangenis gleden voorbij. Talrijke bruggen met namen als Smebrug, Weesbrug, Stadhuisbrug en Bezembrug herinnerden aan de ambachten of huizen die in de buurt van de bruggen te vinden waren. De aanliggende straatlantaarns hadden aan de voet vaak beeldhouwwerkjes van oude ambachten. Na ruim een uur stapte iedereen weer de wal op; volgende bestemming de Munt. Om precies te zijn 's Rijks Munt: de Koninklijke Nederlandse Munt, de enige plaats in Nederland waar munten geslagen mogen worden (bij decreet van Lodewijk Napoleon in 1806).

In 's Rijks Munt is tevens het geldmuseum gevestigd. Het monumentale pand werd gebouwd door rijksbouwmeester Peters in een stijl die aangeduid wordt als 'Hollandse Neorenaissance' (aldus het bordje voor het gebouw). In twee groepen, elk met een gids, werden we het museum rondgeleid. Onze groep begon in de Stijlkamer en bibliotheek, met daarin deftige meubels en boven de boekenkasten schilderijen over het productieproces van de fabricage van munten uit omstreeks 1910. Arbovoorschriften waren er toen nog niet! Over VOC-munten uit vroegere eeuwen, Afrikaanse geldarmbanden, muntweegschaaltjes tot het productieproces en alles ertussenin werd informatie gegeven. Het museum beschikt maar liefst over 400.000 voorwerpen die met geld te maken hebben. Er

(Foto's: Anton Heurneman).

was ook een heus geldstraatje, de 'gulden middenweg' geheten met munten die met de 'kop' naar beneden in een dikke laag lak waren gesmolten en waar overheen gelopen kon worden. Waarom lagen de munten met de 'kop' naar beneden? Over de beeltenis van Hare Majesteit mag niet gelopen worden!

Ook kon je een 'bankbiljet' met je eigen foto erop afdrukken en konden er interactieve spelletjes die met geld te maken hadden gedaan worden. Kortom het was een informatieve dag (wist u dat er in elk bankbiljet een draadje verborgen zit als een van de vele veiligheidspunten? Grapje van de gids: vouw een briefje van twintig euro in achten, stamp er hard op met je schoen, als de afgebeelde ramen niet gebroken zijn is het briefje echt...). Tijdens de terugreis volgde de uitslag van de vragenlijst die iedereen had ingevuld. De eerste prijs was voor het echtpaar Bollen. Over de uitslag kon niet gediscussieerd worden..., maar is Beltrum thans werkelijk een buurtschap van Eibergen?

Onderweg kondigde de regen zich al aan en nadat we op het terras in Laren waren neergestreken dreef een regenvlaag ons al snel naar binnen. Na een aperitiefje volgde het warm en koud buffet, de hongerige magen konden gevuld worden. En dat gebeurde ook! Zo eindigde deze dag. De terugreis werd tegen 19.00 uur aanvaard en behouden -onderweg zagen we nog een auto in brand staan- verlieten we de bus bij de parkeerplaats van Hartemink. Een geslaagde excursiedag was ten einde en onze dank gaat uit naar het enthousiaste drietal Gerrie Klein Willink, Hennie Floors en Dick Somsen die alles georganiseerd en verzonden hadden. Hulde!

Eibergen, mei 2012

Jan Hensbroek

(Foto's: Gerda van der Ziel-Slettenaar).

Opening van herbouwd boerderijtje De Jappe

Op zaterdag 30 juni vond de feestelijke opening plaats van het herbouwde boerderijtje De Jappe. Het boerderijtje ontleent zijn naam aan de laatste Eibergse Berkelschipper Gerrard Wolfs, alias de Jappe. Het stond in Holterhoek aan de Zwilbroekseweg nabij de boerderij van Te Biesebeek aan de Hagensweg. Het werd in 2007 afgebroken en is nu in volle glorie herrezen op camping De Vlierhof van de familie Groot Wassink aan de Kiefteweg in Hupsel. Bij de opening hield voorzitter Bert van der Ziel het volgende praatje, uiteraard in het Achterhoeks.

Beste leu,

Wat mooi da-j hier almaol te hoop bunt um 't tweede laeven van De Jappe in te luunn. Ie kent almaol wal dat Achterhookse möpke (gedichtje) van Bennat Stegeman, den aolden schoolmeester oet Winterswiek.

*'t Gif moar ênen Achterhook,
den Geldersen, den echten,
't land, waar onze wêge stond
op eeuwenolden Saksengrond,
waar w'altied aan zölt hechten.*

*Doar bu'w rech in onzen schik,
zo as nen snook in 't water;
daor sprêke wi'j ons eigen plat
en reurt geduch den snater*

Aover dee leefde veur 'n Achterhook, den olden Geldersen Achterhook den wi'j, zoas Stegeman dat zae, *bewaart as kost'lijkst pand*, daoraover mo'k ut effen met oeleu hebn.

Dit boerderieke De Jappe wordt umkraanst met mooie aole verhaaln. Verhaaln dee verteld mot blievn wordn. Daorumme is de wieropbouw van De Jappe zo belangriek. Dee verhaaln gaot aover aandre tieden ton 'r nog gin N18 was, gin grint- of straotweegn en de leu met peerde en wagens vake neet deur 'n drekpröttel konn komm. Dee zompenkearls op de Bekke van ton, waarn de vrachtveurders op de N18 van now. Ie kunt daor aover laezn in 't book van drs. Schutten, *Varen waar geen water is*. Herman ter Halle oet Vreden hef 'n mooi book schreefn over *Die Berkelschiffahrt*. Gerrit Kluvers, ziene moeder is 'r ene van Wolfs, dus hee is nog een betjen familie van Gerrard Wolfs, hef 'n paar jaor geledn in *Old Ni-js* 'n mooi artikel schreefn aover *De laatste Eibergse berkelschipper*. Al dee verhaaln leert oe 'n hoop aover disse streek. Aole verhaaln van kot bie komt oe dichter op de hoed as de grote geschiedenis zoas wi-j dat vrogger op schoole leern mossen. Dat hef te maakn met waor Bennat Stegeman 't aover hef in zien Achterhookse möpkes, de leefde veur als wat oons hier zo aegn is.

Met dee zelde leefde hef 't volk van Groot Wassink de wieropbouw van De Jappe klaormaaft. Ie könt begroepn, der is meer neudig ewes as leefde. 't Was nog wal ne helen umstand um 't spul hier wier op te bouwen. 't Hef völle zweetn kos. 't Hef ok biester völle ceantn kos. Maor al dee meuite en al dee euro's waarn gin scheet weerd wes as de lefebrieje der neet was ewes. Wi'j bunt almaol rech in onzen schik dat de Groot Wassinks 't klaorspölt hebt um De Jappe wier aover-ende te kriegien.

Openingstoespraak door Bert van der Ziel. Rechts op de voorgrond, Alberdina te Biesebeek, zus van Miente (H.G.) te Biesebeek, moeder van Derk Groot Wassink. Alberdien en Mientje te Biesebeek waren buurmeisjes van Gerrard Wolfs, alias de Jappe.

In 'n Bants (Tubantia) ston disse wek: *'De Jappe is in Hupsel onder vertrouwd volk'*.

En zo ist. Ie wet hoo't De Jappe vergaon is. Ton Gerrard Wolfs in 1895 't schippern der bieje too smetn, is zien laevn der neet better op wördn. Hee is in 't ziedkaemerken weenkelwaar (kruidenierswaren) gaon verkopen. Dat hef 'm weinig geluk ebrach. Ton zien vrouw, Elisabeth Arfman, in 1922 oet de tied kwam, ging 't met Gerrard nog wieter 'n baerg of. Hee hef in 1923 't huuske en de grond verkoch an ziene naober, Jan Willem te Biesebeek. Gerrard moch in De Jappe blievn wonnen maor hee is in 1927 verhuusd naor Zutphen, hef later nog een zetjen bie zien breur Christoffel an de Zwiilbroekseweg ewont en ok bie Gezinus en Christina Wevers-Deurnink. Leu zekt dat hee ok nen zetjen in 't armenhuus van de karke in Haorle is ewes. In 1930 is hee in Warnsveld estörven. Nee, met Gerrard Wolfs is 't neet zo mooi egaon. Maor wee had können dreumen dat 't met De Jappe zo good zol ofloopn. 't Huuske hef nog tot 2007 op t'arf van de Te Biesebeeks staon. 't Ston op valn, maor 't is neet gewoon daalsmetten. Wi'j hebt 'n bouwval met hulpe van Te Biesebeek steen veur steen of'ebrokken en al't spul good bewaard. En waor is't hen egaon um De Jappe wier op te bouwen? De Jappe is zien naoberwicht, Mientje te Biesebeek, achternao egaon. Ie wet dat al lange. Mientje (Hermina Gerritdina) te Biesebeek is in 1917 kats naost De Jappe geboorn en zee werd later de mooder van Derk Groot Wassink. Derks mooder is spietig genog oet de tied, zee had dit geerne met'maakt. Maor 't is oe wal dudelik. De Jappe is bie kunnig volk komn. Dat gif vertrouwn veur 't tweede laevn van De Jappe. Wi-j hopt dat De Jappe an de familie Groot Wassink en alle leu deet hier ankomt, völle plezeer gef en völle reedn gef töt 't opporkn (oprakelen) van aole verhaaln.

Noo za'k neet langer kuiern want ieleu zit oe al zo lange te verknöttern um dat mooie boerderieken te bekieken. Maor eers zal Marlies Groot Wassink, 't achterkleinkind van Mientje te Biesebeek, de Jappe officieel lösdoo.

Onder de oude ginkgo biloba: museumnieuws

Beleving

Een museum in een dorp laat de lokale geschiedenis zien en probeert het publiek iets bijzonders voor te schotelen. Jarenlang stond daarbij kennis centraal, dus moesten de verzamelde objecten netjes op volgorde staan met een goede uitleg erbij en esthetisch goed geëtaleerd. Tegenwoordig boei je daar de mensen niet meer mee en dus stukt de publieke belangstelling. Musea moeten mede daardoor sluiten of de aandacht voor het erfgoed zakt tot een te laag pitje, de mensen gaan het saai vinden. Wil je vandaag de dag nog publiek trekken en aanspreken, dan

kun je je beter richten op het beleven van iets bijzonders. Je hoeft geen pretpark te worden, maar de mensen moeten wel geraakt worden, naar huis gaan met een herinnering en bij anderen het museum aanprijzen. En in een kleine regio dienen musea zich te onderscheiden om een beetje aandacht te krijgen.

Regio

In Berkelland zijn verschillende musea. Naast het wat commerciële Kristalmuseum zijn er het boerderijmuseum de Lebbenbrugge, het Stormramp- en Brandweermuseum in Borculo, het Sinterklaasmuseum in Neede, de Oale Schole in Noordijk, de Sfeer van Weleer in Rekken en ons Eibergse museum de Scheper. Dan zien we verderop in de regio nog in Groenlo het Stadsmuseum, in Lieveelde en Gelselaar de commerciële boerderijmusea Erve Kots en Erve Brooks, in Aalten de Aaltense musea en in Winterswijk Tricot Winterswijk. Na de sluiting van museum Freriks in Winterswijk zien we aanzetten tot een museale winkelstraat (Meddosestraat), de Villa Mondriaan en Terra Temporalis bij de Steengroeve. Op bereikbare afstand liggen ook nog De Twentse Welle en het Rijksmuseum Twenthe in Enschede, het Twents Techniekmuseum HEIM, het streekmuseum Oald Hengel in Hengelo en museum Buurtspoorweg in Haaksbergen. Net over de grens zijn in het Hamalandmuseum in Vreden en het Textilmuseum in Bocholt collecties te zien.

Focus

Voor museum de Scheper is het naast aandacht voor Willem Sluiter en Menno ter Braak aan te raden een zwaar accent te leggen op archeologie, omdat grondlegger Herman Schepers juist op dat gebied indrukwekkend werk heeft verricht. Archeologie is echter niet zo gemakkelijk toegankelijk in beeld te brengen. Bijzonder in ons museum is ook de collectie rond school en onderwijs met schoolplaten, leermiddelen, het klasje uit de oorlog en de modevakschool. Ook het beeldmateriaal uit de Tweede Wereldoorlog heeft landelijke waardering weten te

oogsten. Kleinere accenten zoals geologie, de drijfriemenfabriek van de gebroeders Prakke, de pickerfabriek, de Berkel en de agrarische geschiedenis kunnen het beeld completeren. Kleinere onderwerpen kunnen volstaan met verwijzing naar collega-musea in de buurt en naar het eigen depot. We moeten niet proberen al het mogelijke te exposeren, want daar heeft het publiek helemaal geen behoefte aan. We richten ons op speerpunten en variëren daarin zo dat er steeds weer iets nieuws te beleven zal zijn. U bent van harte welkom eens een kijkje te komen nemen.

Museum de Scheper, Hagen 24, 7151 CA Eibergen, tel.: 0545-471050) is open van woensdag tot en met zaterdag van 13.00 tot 17.00 uur. Raadpleeg ook: www.museumdescheper.nl.

Eibergen, mei 2012

Paul Puntman, adviseur museum de Scheper

Tot en met Open Monumentendag was de expositie 'Gisteren was ik de bruid' te zien in museum De Scheper en de Oude Mattheus. Op 14 juli was er een show met modellen uit diverse tijdsperioden (foto's: Gerard van Oosterbaan)..

Waarin een kleine buurtschap groot kan zijn

De grote verdienste van Old-Ni'js is dat gebeurtenissen uit het verleden worden vastgelegd die daardoor als zodanig niet verloren gaan.

Ook ogenschijnlijk onbelangrijke feiten maken deel uit van onze historie en moeten daarom voor het nageslacht worden bewaard.

In de eerste jaren na de Tweede Wereldoorlog kwam het culturele leven weer tot bloei en dat uitte zich o.a. in de oprichting van buurtverenigingen. Het bruiste van activiteiten.

Populair was onder meer het klootschieten. Het was met name de buurtschap Holterhoek dat in deze sport uitblonk en grote roem verwierf. Willem Sluyter sprak in zijn gedichten bundel al over "Holterhoekske in dit boekske".

Dit Holterhoekske nu ontpopte zich als een buurtschap die over een klootschiet team beschikte dat niet te evenaren was. De ene na de andere buurtschap die uitgedaagd werd moest het onderspit delven en ging roemloos ten onder. De teamleden was het "veni vidi vici" om zo te zeggen op het lijf geschreven. Ze kwamen, zagen en overwonnen. Zo werden alle buurten systematisch afgewerkt en verpletterd.

Nu was er nog één buurtschap dat nog niet door de mangel gehaald was en dat was Mallum-Oost. Reden was dat deze buurtschap op klootschiet gebied niet meetelde.

Het beschikte niet over voldoende mankracht om tegen een superploeg als Holterhoek in het veld te treden. En het was ook min of meer tegen de klootschiet waardigheid van Holterhoek om zich daarmee te meten.

Maar er moest toch klootgeschoten worden en daarom werd op een kwade dag Mallum uitgedaagd. Bijna met een verontschuldiging van "neem ons niet kwalijk, maar we hebben niet anders".

Nu waren er die dat niet sportief vonden, zo van: kunnen jullie wel, zoek dan een passende tegenstander. Maar die waren allemaal al ingemaakt of afgemaakt, zoals u wilt. Dus moest het toch maar gebeuren. Oefenen was tevens noodzakelijk voor Holterhoek om in vorm te blijven.

Die bewuste zaterdagmiddag verschenen dan ook zowel Holterhoek als Mallum-Oost aan de start. Ik als jongen mocht mee. Kijken. Mijn vader vond dat het leven zeker niet altijd over rolletjes liep en dat je zo nodig tegen je verlies moest kunnen. Daarom had hij er geen bezwaar tegen dat ik nu getuige was van het gebeuren. Hij bracht hiermee om zo te zeggen zijn standpunt in praktijk.

Met ontzag bekeek ik de mannen van Holterhoek. Wat een kerels! Sommigen hadden de mouwen opgestroopt waardoor de gespierde armen zichtbaar waren.

Ze waren nadrukkelijk aanwezig. Zelfbewust stonden ze daar. Luid pratend, lachend en rokend. Geweldenaars, mannen van naam. Niet dat ze gevaarlijk waren, maar toch... In mijn ogen was mijn vader altijd een flinke vent geweest, maar nu, bij die lui vergeleken, viel hij enigszins in het niet.

De ploeg van Mallum stond wat terzijde. Ze waren opmerkelijk kalm, vond ik.

Er ging een zekere gelatenheid van hen uit en in hun ogen lag berusting. Bereid

aanstonds het onvermijdelijke te ondergaan en den klootschietdood te sterven. Maar eerlijk gezegd was het toch ook geen schande om van deze superploeg te verliezen. Je moest het veeleer als een eer beschouwen dat je nog door hen waardig werd bevonden om met hen de degens te kruisen.

Nu moet ik uitdrukkelijk vermelden dat er toen nog geen verharde wegen in het buitengebied waren en het hele gebeuren zich afspeelde op fietspaden van zand. Die liepen dicht langs de bomenrij met aan de andere kant het wagenspoor.

Als ik me goed herinner opende Holterhoek met de eerste worp. Met verbazing keken we toe. Wat een worp! Nu moest Mallum-Oost. Het schot was zeker niet onverdienstelijk voor een amateur maar bleef ver achter bij dat van Holterhoek. Nu trad weer een van de geweldenaars van Holterhoek aan. Maar de kloot raakte bij het neerkomen een steen die uit het zandpad stak waardoor deze abrupt van richting veranderde en links uit de flank in de weide belandde. Kan gebeuren, niet waar?

In de ploeg van Mallum was ook Gerrit opgenomen. Het was een wat klein en vriendelijk lachend manneke. Het was even punt van discussie geweest of men hem wel in de ploeg zou opnemen. Van hem kon je namelijk niet teveel verwachten. Maar hem zonder meer passeren wilde men ook niet. Bovendien, wat maakte het nu uit als je toch verloor.

En zo trad nu Gerrit aan. Voor hem lag een lang en recht stuk pad. Het was gootvormig en helde enigszins naar beneden af. Gerrit wierp. Nou ja, werpen kon je het eigenlijk niet noemen. Het leek meer op knikkeren. Maar de kloot kwam mooi neer en werd door het gootvormige pad liefdevol omsloten. Tot ieders verwondering bleef hij maar rollen. Het leek wel of hij steeds sneller ging maar dat was zeker gezichtsbedrog. Aan het einde van het pad nam hij, alsof het nog niet genoeg was, onverstoorbaar de bocht en verdween uit het gezicht.

Uit de ploeg van Mallum steeg een zacht gemompel op. Niet te hard, want je wist maar nooit hoe Holterhoek daarop zou reageren.

Een gespierd ploeglid van Holterhoek nam nu de kloot ter hand. Zoals ik al zei liep het pad dicht langs de bomen en vooraan stond een boom hinderlijk schuin. Dat had tot gevolg dat de kloot die met ongekende kracht gelanceerd werd de boom raakte waardoor het projectiel terug stuiterde en naast de werper terecht kwam. Het bleef doodstil. De Holterhoekers zeiden niets en de Mallummers durfden niet te lachen. Niet dat die mannen van Holterhoek gevaarlijk waren, maar als je die armen zag!

Vanaf dat moment zat het de Holterhoekers niet meer mee. Het leek wel alsof de Klootschiet Goden hen in de steek lieten. Of misschien waren ze wel vertoornd dat een ploeg die door hen met zoveel potentie en elan gezegend was zich nu misdroeg door zich aan dat zwakke Mallum te vergrijpen.

Toch zou Holterhoek Holterhoek niet geweest zijn als het zich niet allengs van de opgelopen schade had hersteld. En toen het einde van het parcours in zicht

kwam hadden ze zelfs weer, zij het een zeer kleine voorsprong opgebouwd. Nu moesten beide ploegen nog een keer werpen. Een Hercules van Holterhoek trad naar voren. Het is nooit duidelijk geworden hoe het kon gebeuren maar de spierbonk hield de kloot een fractie van een seconde te lang vast waardoor deze loodrecht omhoog steeg en via het bladerdak aan het oog werd onttrokken.

Maar de wet van Newton, ook wel omschreven als gravitatie of zwaartekracht is onverbiddelijk en leert dat een omhoog geworpen object altijd weer zal terugvallen.

En dat wisten wij toen ook al. "Pas ter op, pas ter op" werd overal geroepen en de hele groep stookte in paniek uit elkaar waarbij sommigen over elkaar heen buidelden. Lang hoefden we niet te wachten. "Pof" klonk het en daar lag de kloot in het wagenspoor. Opvallend stil lag hij daar. Er ging een zucht van opluchting door het gezelschap.

Nu moest Mallum nog een keer. Gerrit was aan de beurt en dat was bedenkelijk want je kon niet zoveel van hem verwachten. Maar men wilde hem niet passeren. Dat bleek achteraf ook niet nodig. Gerrit wierp heel bedaard maar hard genoeg om Holterhoek met enkele meters te verslaan.

Toen brak een moment van vertwijfeling aan. Had Holterhoek dan werkelijk verloren? Bestaat niet! De lijst met aantekeningen werd nog twee keer nageteld en toen nog een keer. Maar er was niets mis mee. De ongelovige blikken van Holterhoek veranderden. Sommige werden verdrietig, andere grimmig.

Troost was dat de uitzondering de regel bevestigt. Welbeschouwd had Holterhoek helemaal niet verloren maar puur pech gehad. Want als die steen niet uit het zandpad had gestoken en als die boom niet scheef gestaan had en als.....

En Mallum, dat op klootschietgebied niets voorstelde, had welbeschouwd helemaal niet gewonnen maar puur geluk gehad. Want als die steen niet uit het zandpad had gestoken en die boom niet scheef had gestaan en

Traditiegetrouw werd er na afloop van de wedstrijd een biertje gedronken in een café. Ik kreeg ranja. De Holterhoekers bleven niet lang zitten. Het bier smaakte kennelijk niet en bij het vertrek groetten beide partijen elkaar beleefd. Toen men er zeker van was dat ze weg waren begon een Mallummer zachtjes te lachen. Het leek wel een zenuwlachje, maar werkte aanstekelijk.

En toch, welbeschouwd had Mallum niet gewonnen maar puur geluk gehad. Zeg nou zelf.

Waaruit weer eens duidelijk bleek waarin een kleine buurtschap groot kan zijn!

Sociale Woningbouw in Eibergen

‘In het verleden, herkennen wij het heden. Door interpretatie van zowel het verleden als het heden kunnen wij een deel van onze toekomst beredeneren.’

‘Schaalvergroting uit economische overwegingen kan leiden tot het verlies van lokaal historisch besef.’

Deze twee – hoe ijdel lijkt het – zelf bedachte stellingen hebben mij op het idee gebracht, de redactie van Old Ni-js te benaderen met het voorstel de geschiedenis van de ‘Sociale Woningbouw in Eibergen’ in enkele uitgaven te verwoorden. Nu kunnen wij betrokken beleidsbepalers en beleidsmedewerkers nog vragen hoe de sociale woningbouw zich heeft ontwikkeld. Van 1 mei 1974 tot 1 november 2000 was ik nauw bij deze ontwikkelingen betrokken, maar bij de voorbereiding van deze artikelen merkte ik dat herinneringen op bepaalde terreinen snel vervagen. Dit wordt medebepaald doordat vanaf de jaren negentig in de voorgaande eeuw door de decentralisatie (dit begrip omschrijf ik later) de zelfstandigheid, inclusief de risico’s, bij de woningcorporaties werden vergroot en het begrip ‘sociale onderneming’ werd ingevoerd. Veel veranderde toen. Door de fusies naar Woonklavier en enkele jaren later ProWonen zijn de archieven van de toenmalige plaatselijke woningcorporaties – zo is mij verteld – opgeschoond. Mijn eigen archief en dat van enkele betrokkenen in het verleden zijn hopelijk voldoende inzage te geven over het waarom, waarvoor en hoe sociale woningbouw in Nederland en specifiek in Eibergen een belangrijke plaats in het maatschappelijk bestaan van haar inwoners had en nog heeft.

Het begrip ‘sociale woningbouw’

Het begrip ‘sociale woningbouw’ omvat het realiseren van woningen voor gesubsidieerde verhuur en beheer door een zogenoemde toegelaten instelling op basis van de Woningwet 1901 en de daaraan gekoppelde ministeriële beschikkingen. Een toegelaten instelling is een vereniging, een stichting, een vennootschap of een gemeentelijke instelling die in haar statuten of reglementen zich tot doel stelt het realiseren van goede en betaalbare huisvesting voor lager betaalden en het bevorderen van een goed woon- en leefmilieu zonder winstdoelstelling.

Waarom sociale woningbouw

In de negentiende eeuw kwam omstreeks 1850 in Nederland het proces tot industrialisatie van klein- naar grootschaligheid op gang. Landbouw en veeteelt bleven weliswaar nog van grote betekenis, maar handel, industrie en scheepvaart boden meer werkgelegenheid.

Toen omstreeks 1880 de overvloed van goedkoop Amerikaans graan de Europese markt bereikte, veroorzaakte een uitstoot van arbeidskrachten uit de agrarische sector een trek naar de steden (urbanisatiegolf) met in hun kielzog kleine

middenstanders, die hun heil – vaak tevergeefs – in de steden zochten.

Het maatschappelijk leven kende in die tijd drie groepen:

- Gezeten burgers
- Zelfstandigen, ambachtslieden, winkeliers en boeren
- Armen door bedeling in leven gehouden.

Overheidsbemoeienis met het maatschappelijk leven was indertijd ongewenst. Dat de grote massa van de minder bedeelden in voortdurende ontbering leefde, gebukt ging onder allerlei sociale misstanden en in krotten woonde, aanvaardde men als de natuurlijke orde van de dingen. Ondanks cholera- en tyfusedidemieën nam de bevolking toe, maar de woningvoorraad bleef achter. De schaarse grond werd zo intensief mogelijk gebruikt. Tuinen werden volgebouwd met gebrekkig ingerichte huisjes in een warnet van stegen en sloppen en zelfs kelders werden gebruikt als woning, uiteraard met zeer ongezonde woonsituaties als gevolg. Door de Vestingwet van 1874 mochten de steden uitbreiden buiten de wallen en stadsmuren. De nieuwbouw aldaar door zakelijke, particuliere bouwers gerealiseerd, verdient in alle opzichten de kwalificatie 'revolutiebouw'. Financieel gezien was voor deze initiatiefnemers het bouwen van huurhuizen de beste belegging van hun financiële middelen. Het begrip 'huisjesmelkers' is naar mijn mening in die tijd ontstaan.

Vaak op initiatief van fabriekseigenaren werden er tussen 1850 en 1900 ongeveer veertig woningcorporaties opgericht met als voornaamste oogmerk het opruimen van krotten en bieden van betere huisvesting en het instellen van een opvoedkundige taak, uitgevoerd door woninginspectrices en het maatschappelijk werk.

Situatie in Eibergen voor 1900

De bevolking in Eibergen was qua inkomen vooral afhankelijk van de agrarische industrie. Weven vond vooral nog in huiselijke kring plaats, maar de textielindustrie was in opkomst. Het huisvesten van minder draagkrachtigen vond particulier plaats of door charitatieve instellingen. De fabrikanten in Eibergen werden pas na 1920 actief met het huisvesten van hun personeel. Te denken valt

Borculoseweg (foto: Johan Baake).

Needseweg (foto: Johan Baake).

daarbij aan de woningen gebouwd in opdracht van de gebroeders Prakke aan de Needseweg en de KTV aan de Borculoseweg bij het industrieterrein De Mors. Opvallend was daarbij dat aldaar twee blokken van twee bestemd waren voor de afdelingsbazen. Opgemerkt mag worden, dat deze industrieën zich ook na de Tweede Wereldoorlog hebben ingezet voor de huisvesting van hun personeel. Deze vorm van huisvesting valt echter niet onder het begrip 'sociale woningbouw'. De hervormde diaconie in Eibergen liet in 1880 aan de Kerkstraat tien woningen bouwen voor armlastigen en weduwen met kinderen. Deze woningen, in de volksmond 'de tien geboden' genoemd, waren primitief ingericht en werden later bekend onder de naam 't Spieker. De begane grond had een oppervlakte van 34 m² en bestond uit een keuken, een woonkamer en een slaapkamer. Via een gezamenlijke entree met de burens kon men door een extra deur de woning betreden. Op de verdieping was een open zolderruimte en het toilet was in de achtertuin. In 1969 werden deze woningen gesloopt voor de verbreding van de Kerkstraat.

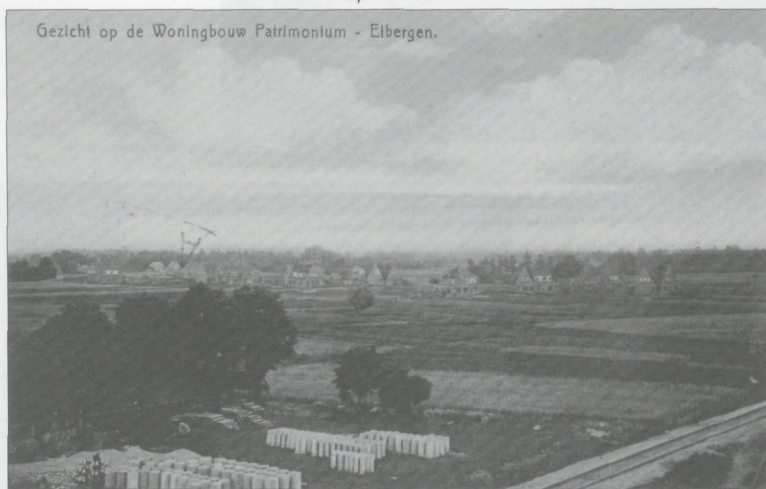

Voor- en achterkant van de Spiekerwoningen aan de Kerkstraat (foto's: collectie museum De Scheper).

Het uitbreidingsplan van Eibergen uit 1928 (collectie: museum De Scheper).

Gezicht op de huizen van Woningstichting Patrimonium. De foto is genomen bij de spoorwegovergang van de Beltrumseweg (mogelijk vanaf het dak van de cementfabriek van Huender) (foto: collectie Leo van Dijk).

De Woningwet van 1901

In de Woningwet van 1901 werd tot uitdrukking gebracht dat de rijksoverheid de zorg voor de huisvesting, toen zeer verbonden met de gezondheidszorg, als rijkszaak zag. De gemeenten kregen de plicht tot uitvoering. Vandaar de typing 'Volkshuisvesting 's rijks-zaak gemeentetaak'. De uitwerking van deze wet gebeurde aan de hand van ministeriële circulaire's en bijdrageregelingen. Op basis van deze wet konden toegelaten instellingen (woningcorporaties en gemeentelijke woningbedrijven 'uitsluitend werkzaam in het belang van de verbetering van de volkshuisvesting') zich met financiële ondersteuning in de vorm van leningen en bijdragen van rijk en gemeenten bezighouden met de woningbouw teneinde de woonomstandigheden van arbeiders te verbeteren.

De start voor deze instellingen verliep echter zeer traag. Tal van gemeentebesturen vonden de overheidsbemoeienis te ver gaan of wilden niet de financiële risico's lopen die de bouw van woningwetwoningen met zich meebracht. Vooral de toelatingsprocedure kwam in het begin slecht van de grond. In 1904 waren er nog maar drie corporaties toegelaten, maar vanaf 1918-1920 ging het hard. Eind 1922 waren 1341 corporaties officieel erkend. Door de verzuiling op religieus en maatschappelijk gebied was er een heilloze versnippering ontstaan. Aan de naamgeving van de corporatie kon men soms 'de zuil' herkennen: Sint Jozef, Goede Woning, Patrimonium, Volksbelang, Beter Wonen, Eigen Haard.

Van de ruim één miljoen woningen die tussen 1900 en 1940 in ons land werden gebouwd, werd maar ruim twintig procent door woningcorporaties en gemeenten gerealiseerd. Een groot deel van dit percentage kwam tot stand tussen 1915 en 1923. Daarna werd door het rijk het particuliere bouwinitiatief bevorderd. In de economische crisisjaren vanaf 1930 tot 1940 hadden de woningcorporaties het heel moeilijk. Maatregelen zoals dertig procent huurverlaging, afschaffing van de huurtoeslag en de verplichting tachtig procent van het batig saldo te storten in een Gemeenschappelijk Corporatiefonds hebben menig corporatie in een financieel slechte positie gebracht.

Woningstichting Patrimonium

In Eibergen werd op 31 juli 1918 op initiatief van de afdeling Eibergen van het Nederlandsch Werkliedenverbond Patrimonium een stichting in het leven geroepen genaamd Woningstichting Patrimonium. In het bestuur hadden onder anderen zitting G.W.G. Kuiling, E. Hietbink en D.J. Jansen. De door notaris G.A. ter Braak op 18 januari 1919 vastgelegde statuten werden op 10 juni 1919 koninklijk goedgekeurd.

In de 'Klaashof' werden gronden aangekocht voor de bouw van 26 woningen. Als architecten werden aangetrokken de heren De Groot en Van Laren te Hilversum. Op 24 december 1919 werd na openbare aanbesteding gunning tot de bouw verleend aan J.H. Blankvoort B.Hzn, J.H. Blankvoort J.Gzn en J.W. Maas. In oktober 1920 konden deze woningen worden betrokken. Ze staan aan de

Woning in de Karel Doormanstraat gebouwd rond 1920 door de woningstichting Patrimonium (foto: collectie museum De Scheper).

Klaashofweg, Willem Sluyterstraat, Burgemeester van Heeckerenstraat, Thorbeckestraat, Karel Doormanstraat, Prins Bernhardstraat en Huenderstraat.

De jonge stichting Patrimonium kwam al snel in de financiële problemen omdat de minister van Arbeid weigerde de meerwerkkosten van de 26 huurwoningen te accepteren. De gemeente Eibergen had een lening van 25 % voor dit complex verstrekt en was niet gelukkig met deze situatie. Burgemeester Wilhelm zag geen andere oplossing dan over te gaan tot opheffing van de stichting en bij besluit van 2 augustus 1922 de "Patrimoniumwoningen" onder te brengen bij het gemeentelijk woningbedrijf. Deze situatie heeft een rol gespeeld in het antwoord van het gemeentebestuur van Eibergen van 8 november 1961 om subsidie te verstrekken aan de Woningbouwvereniging Eibergen. Hierop kom ik in een volgend artikel terug. Het gemeentelijk Woningbedrijf Eibergen speelde tot en met 31 december 1977 een voorname rol bij het realiseren van sociale huurwoningen in de gemeente Eibergen.

1940 – 1945 Stilstand en verwoesting

Door de economische crisis in de dertiger jaren was de productie van nieuwbouwwoningen door gemeenten en woningcorporaties sterk afgenomen. In de Tweede Wereldoorlog zijn in Nederland 83.000 woningen vernietigd, 41.000 zwaar en 786.000 licht beschadigd. Slechts 35.000 woningen werden in die vijf jaar aan de voorraad toegevoegd. Nederland is in die tijd qua huisvesting relatief

het zwaarst getroffen land in West-Europa.

Medio 1945 werd berekend dat een productie tussen 65.000 tot 70.000 woningen jaarlijks noodzakelijk was om in de behoefte te voorzien. Door de enorme schaarste aan bouwmaterialen werden er in 1946 slechts 1593 woningen gerealiseerd en in 1951 was de productie nog onder de 60.000 woningen

Woningnood, volksvijand nummer 1

De bestrijding van de woningnood was een zaak van het rijk en de gemeenten. De woningcorporaties stonden tot de jaren zestig nagenoeg buitenspel.

Op welke wijze de woningnood in Eibergen werd bestreden door het gemeentebestuur van Eibergen behandel ik in een volgend artikel.

Eibergen, april 2012

Johan Rutgers

Auteur

Johan Rutgers is voormalig administrateur, directeur van de Woningbouwvereniging Eibergen-Neede, daarna Stichting Woningbeheer Eibergen-Neede en vervolgens Woonklavier van mei 1974 tot november 2000.

Literatuur

Drs. B.G.A. Kempen en N. van Velzen, *Werken aan wonen, 75 jaar Nationale Woningraad*

Noot

Herman Schepers heeft mij informatie verstrekt over de Spiekerwoningen

Watersnood in Eibergen

In 1946 was Sien Somsen twaalf jaar oud. Ze woonde met haar ouders, broers en zussen op het adres A149 (Groenlosestraat nu J.W. Hagemanstraat) in het huidige pand van juwelier Roosenbeek. Tot eind zestiger jaren van de vorige eeuw stond een deel van Eibergen door hoog water in de Berkel regelmatig blank. De wateroverlast ging tot het verleden behoren toen de Berkel werd gekanaliseerd en verlegd. In een schoolschrift schreef zij een opstel over het hoge water.

"Zaterdag 9 Februari: Zaterdagsmorgens 7 uur. M'n zus Willemien en ik stonden op, we maakten ons klaar en dekten toen de tafel. We vernamen van vader dat het die nacht erg gestormd had. Wij hadden er niets van gemerkt en keken dan ook vreemd op toen vader naar de Berkel wou kijken hoe hoog het water stond. Na een kwartiertje kwam vader weer en vertelde dat ook in onze straat het water al stond. We gingen direct kijken. En het stond ongeveer 50 m. van ons huis. We hadden dat natuurlijk niet gedacht. Eerst vond ik het wel leuk. Maar ik kon niet blijven kijken, omdat ik nog meer broertjes en zusjes had. Maar na het eten ging ik er dadelijk op uit en liet Willemien met de rommel zitten. Met nog meer buurmeisjes en vriendinnetjes gingen we kijken. Op enkele straten na waren de straten grotendeels onder water gelopen. Vele buitenwegen en wijken stonden helemaal blank. We zagen mensen die zo door het water liepen. Een oude buurman moest zijn kippen voeren, maar dan moest hij door een paar straten die onder water waren, zo kwam het dat hij 's morgens viermaal een droge broek moest hebben. Jong en oud zag je door het water plenzen. Ook zag ik ze op de fiets, maar die kwamen meestal niet ver want je werd veel te moe, maar dan kon je terug lopen. Overal zag je kano's en roeiboten die door de straten roeiden. Ook zag men auto's van allerlei soort die in het water zaten, daar de knalpijp verstopt zat. Intussen dat we keken waste het water maar. Nu vond ik het dan ook helemaal niet meer fijn. Aan het andere eind van de straat was nu ook water, dat ook al tamelijk dichtbij was. Je kon zien dat het water waste. In een brug in een beekje (Pollegötte, red.) was over de gehele breedte een groot gat geslagen. Waar het water onderdoor bolderde. Ook de 3 bruggen bij Rekken waren grotendeels weggeslagen. In 1 ervan was Vrijdagavond nog een vrouw verdrinken. Die de daarop volgende Dinsdag pas werd terug gevonden. Ook de fabriek De Blekerij die helemaal in het water stond, kreeg met deze watersnood nog een grotere schade dan met al de bombardementen. Je zag tonnen en vaten door het water drijven. Alles was een grote warboel met dat water. 's Middags konden we dan ook niet door de straten, maar moesten door andermans tuinen om boodschappen te doen. 's Middags kwam ik dan ook met doornatte voeten thuis. Tegen vijf uur stond het water op een paar meter afstand van ons huis. Ook in de buitenwijken bruisde het water met volle kracht. Nu wist ik ook wat het was, als de dijken doorbraken, nooit had ik het me zo erg voorgesteld.

's Avonds om 9 uur gingen we nog eens kijken: gelukkig het was ongeveer 2 m. terug gelopen. Het zou nu wel zakken. En met een gerust hart ging ik 's avonds naar bed.

De volgende dag, Zondag was het nog verder teruggelopen. En nog was er iets gebeurd. Die nacht Zaterdag op Zondag, hadden we een zusje gekregen, die Rieki genoemd werd. Was het een jongetje geweest, dan hadden we het wel Mozes kunnen noemen. Afijn het water was gezakt. We konden 's morgens nog wel niet naar de kerk, maar 's middags werden er ladders neergelegd, met planken er bovenop, zo ging het toen wel. Het water zakte toen heel spoedig, je kon haast met het water meelopen. Zo was s'avonds in het dorp haast al het water weg. Wij waren gered.

De eerstvolgende dagen werd er nog veel over gepraat. Nooit was Eibergen door zo'n watersnood geteisterd."

Soest, voorjaar 2012

Sien Somsen

Naschrift: Mijn jongste zus Rita (Rieki) vond het jaren later maar niks dat van haar geboorte in het opstel zo terloops melding werd gemaakt. Het lijkt zei ze alsof moeder ons negenen tussen de pap en de appelmoes door heeft gekregen.

Hoog water in 1946 in de J.W. Hagemanstraat en het begin van de Grotestraat (foto's: collectie museum De Scheper).

Monument? ... Waarom dattan?

Welk monument?

In de serie artikelen over panden waarvan men zich weleens afvraagt 'Is dat een monument? ... Waarom dattan?' heb ik ook nu weer het oog laten vallen op een van de veertig gemeentelijke monumenten in de voormalige gemeente Eibergen. Geen omvangrijk of heel opvallend gebouw, maar toch een monument(je) met een verhaal. Het gaat in dit geval om het achtkante gebouwtje dat staat op het terrein van het pand Vredenseweg 12, beter bekend als café-restaurant Overkamp bij camping De Goede Hoop.

Historie en ligging

Bij het kruispunt van de Vredenseweg en de Oude Winterswijkseweg bevond zich van 1857 tot medio 1905 de *Pannenbakkerij Fabriek 'De Goede Hoop'* - zoals het briefhoofd op de rekeningen vermeldde. Omdat de grond bij Holterhoek, Zwolle en Rekken leemlagen bevatte, hadden zich in die omgeving in het verleden -al vanaf de zestiende eeuw- steen- en pannenbakkerijen gevestigd. 'De Goede Hoop' was er daarvan een. Het enige dat nu nog rest van deze ooit welvarende fabriek is het achtkante gebouwtje op een kleine terp op de hoek van de Vredenseweg en de Winterswijkseweg. De functie van dit piepkleine monument was die van ... kantoor!

(Foto: Ton Esman).

Architectuurhistorische waarde

In de loop der jaren heeft het gebouwtje wel aan authenticiteit ingeboet. Zo had het aanvankelijk een rietgedekt achthoekig tentdak dat aan de onderzijde was afgezoomd met een fraaie, ingezaagde ('ajour') dakrand. Inmiddels is het dak belegd met shingles en is de daklijst geheel vervallen. Shingels zijn een moderne soort van dakbedekking. Het gaat dan om plaatjes dakleer, bestrooid met, in dit geval, terracotakleurige korrels. Ze zijn onderling overlappend op het dak geplaatst. Ook moet er sprake geweest zijn van een flinke bel, die op de punt van het kantoorpje prijkte en van binnenuit te luiden was.

Harry Overkamp, de exploitant van café-restaurant Overkamp, herinnert zich dat hij de bel ooit verwijderd heeft. Boze tongen beweren dat de bel, na geruime tijd in het café te hebben gestaan, aan een van de bezoekers is verkocht.

Om onduidelijke reden is ook een witte stuclaag aangebracht die het trasraam moet verbeelden. Een trasraam is het gedeelte van een gemetselde muur dat enkele tientallen centimeters in en enkele tientallen centimeters boven de grond staat. In de praktijk werden daarvoor extra hardgebakken stenen gebruikt om de inwerking van vocht te kunnen weerstaan. Die witte kleur en de stuclaag zijn niet origineel. Noch is bekend wat de reden is geweest om hierin te investeren zonder dat er sprake is van enig nut. Vond men het misschien alleen mooier? Desondanks beoordeelden de deskundigen het gebouw met name vanwege zijn ongewone vorm als een gebouw van architectonische waarde. Het kantoortje kent een deur met glasvulling en bovenlicht. Verder heeft het kantoortje nog drie raamkozijnen die telkens door een blinde muur worden afgewisseld. Het raam links van de deur was ten tijde van de inspectie in 1997 uitgevoerd als zesruits schuifraam. Tegenwoordig zijn alle kozijnen voorzien van één grote ruit en is voor het oog met vierkante latjes een quasi ruitjesverdeling achter het glas aangebracht.

Stedenbouwkundige waarde

In voorgaande artikelen (Old Ni-js, nr.70, p.23 en Old Ni-js, nr.71, p.21) hebben we al geleerd dat het begrip 'stedenbouwkundige waarde' alles te maken heeft met de vraag of het monument op een voor ieder zichtbare plaats is gelegen. Geen wonder dus dat het gebouw, gelegen bij de kruising van de Vredenseweg en de Winterswijkseweg in stedenbouwkundig opzicht als waardevol wordt beschouwd. Ook al stond het tijdens de beoordeling door het Gelders Genootschap dan, net als nu het geval is, te midden van de speelattributen.

De steen- en pannenbakkerij 'De Goede Hoop' in de Holterhoek vol in bedrijf omstreeks 1910 (foto: collectie W. Gelinck).

Cultuurhistorische waarde

Hier is sprake van een kantoorgebouwtje dat onderdeel uitmaakte van een van de steen- en pannenbakkerijen die het gebied rond Eibergen vroeger rijk was. Daardoor herinnert het aan de sociaalhistorische en economische ontwikkeling van dit gebied.

Toetsing

Met deze drie waarderingen (architectonisch, stedenbouwkundig, cultuurhistorisch) voldeed, zo constateerde het Gelders Genootschap, dit gebouwtje aan het gestelde in artikel 1, lid 1 van de Monumentenverordening Eibergen 1991.

De verhalen achter zo'n gebouwtje ¹

Wat nu zo boeiend is aan dat kantoortje is de vraag hoe het daadwerkelijk werd gebruikt. Kon daarin wel worden gewerkt? Wat werd er dan gedaan? En was het er 's winters niet vreselijk koud? Om daar toch iets van te achterhalen, had ik een gesprek met Bernhard Overkamp -een oom van Harry- en zijn vrouw. Zij wonen nog naast het kantoortje.

Als leden van de familie Overkamp, die in de loop der jaren allemaal bij deze en andere steen- en pannenfabrieken in de omgeving waren betrokken, wisten Bernhard en zijn vrouw over de historie van deze bedrijfstak nog veel te vertellen. Overigens is aan de geschiedenis van deze fabrieken al eerder in Old Ni-js aandacht besteed. Zo schreven Harry Overkamp en Bert van der Ziel over opkomst en ondergang van steen- en pannenbakkerij 'De Goede Hoop' een uitvoerig en zeer informatief artikel in Old Ni-js, nr.51. Beter dus om daarnaar te verwijzen en niet in herhaling te vallen. Mij gaat het nu vooral om het daadwerkelijk gebruik van dit uitzonderlijk kleine monumentje.

Bernard Overkamp zelf werkte bij de leemputten, maar als buurjongen van 'De Goede Hoop' had hij wel gezien hoe de zaken daar zo ongeveer verliepen. Toch weet hij niet helemaal precies wat er in het kantoortje gebeurde. Echter, iets wordt wel duidelijk. Allereerst was het kantoortje naar zijn zeggen groot genoeg voor een echt bureau! Het meubeltje, voorzien van twee bureauladen, heeft nog jarenlang in de kamer gestaan in de boerderij die nu is ingericht als café-restaurant Overkamp. Inmiddels is het meubeltje toch aan zijn einde gekomen.

Voor wat de functie van het gebouwtje betreft, weet Overkamp te vertellen dat langs het huisje vroeger een zandweg liep. De mensen die dakpannen bij 'De Goede Hoop' wilden kopen, moesten bij dit kantoortje hun aankopen betalen. Vandaar vermoedelijk dat schuifraam dat vroeger links van de deur te vinden was. Dat betalen gebeurde overigens lang niet altijd. Veel aankopen van inwoners uit de omgeving werden opgeschreven. Overkamp: "Na opheffing van de pannenbakkerij bleven er zodoende nog dikke ordners met onbetaalde nota's over!"

De klei uit de leemputten werden in bakken per smalspoor naar de steen- en pannenfabriek vervoerd (foto: collectie Willy Gelinck).

Een andere functie van het gebouwtje was dat de kantoorhouder op gezette tijden de bel, bovenop het dak, moest luiden ten teken dat de schafttijd was aangebroken. Het kantoortje was oorspronkelijk voorzien van een houten vloer. Om te zorgen dat het vocht uit de ondergrond niet al te koud optrok was het geheel gebouwd op een flinke kelder. Bernard Overkamp herinnert zich, dat hij er iets voorover gebogen in kon rondlopen. Deze houten kelder werd volgens Overkamp in de oorlog gebruikt voor het clandestien opslaan van graan. De graanoogsten, ook die van de familie Overkamp, werden door de bezetter nauwlettend in het oog gehouden en geregistreerd. Echter, niet nauwlettend genoeg om te voorkomen dat ongezien een deel van de oogst in de kelder onder het kantoortje belandde. Dat was dan deels voor eigen gebruik en deels om te verhandelen. Zo herinnert mevrouw Overkamp haar man er aan dat ene meneer Altink uit Enschede dagelijks (en soms zelfs vaker) op de fiets uit Enschede kwam om een jutezak met zo'n zeventig kilogram graan te halen. Dat graan verkocht hij dan weer. En als de handel goed liep, kwam Altink soms diezelfde dag weer richting 'De Goede Hoop' gepeddeld voor een nieuwe voorraad! Later heeft deze handelaar, die inmiddels is overleden, nog een friteskraam op de Enschedese markt gehad. Zijn handeltje heeft hem dus geen windeieren gelegd. De kelder is later, toen de houten wanden waren verrot, ingestort met zand en afgedekt met een betonnen vloertje. Geen kantoortje meer om hele dagen in te vertoeven.

Een klein monument met een groot verhaal

Laten we eerlijk zijn, zo'n uniek gebouw is het qua vormgeving nu ook weer niet. En die stedenbouwkundige ligging ... nou ja, het ligt in elk geval in het zicht. Het schildje ten teken dat we met een gemeentelijk monument te maken

hebben, is vanaf de openbare weg te zien. Uiteindelijk is het naar mijn mening vanwege het gehele samenspel van *bijzonder gebouwtje, voor iedereen zichtbaar en herinnerend aan de steen- en dakpannenfabricage in Holterhoek*, terecht, dat het voormalige kantoortje als gemeentelijk monument werd aangewezen.

Momenteel is het monument(je) in gebruik als opslagplaats voor terrasmeubelen. Het is te hopen, dat de eigenaren bereid zijn om dit bijzondere bouwsel in ere te houden. Ik vermoed, dat velen die dit verhaal hebben gelezen, bij het passeren van dit monument met enige verwondering opzij zullen kijken met de gedachte dat dit nu het kantoortje was van een pannembakkerij.

Eibergen, april 2012

Ton Esman

Auteur

Ton Esman is voormalig ambtenaar cultuur bij de gemeente Eibergen, sinds 2005 de gemeente Berkelland. Voor de Historische Kring Eibergen heeft hij zitting in de gemeentelijke Erfgoedcommissie in Berkelland.

Literatuur

Leeuw, F.J., de, *Baksteenindustrie Zwolle, reus op lemen voeten*, Old Ni-js, nr.15, 7^e jrg., januari 1992, pp.7-14.

Overkamp, Harry (bewerking: Bert van der Ziel), *Alles heeft zijn tijd*, Old Ni-js, nr.51, 17^e jrg., december 2004, pp.26-36.

Gelders Genootschap, *Redengevende beschrijving Eibergen*, Vredenseweg 12, Arnhem, 1997.

Noot

¹ Met B.J. (Bernard) Overkamp en zijn vrouw W. (Willemien) Overkamp-Huls werd op 16 maart 2012 een gesprek gevoerd over de geschiedenis rond de pannenen- en steenbakkerij 'De Goede Hoop'.

Rook achter de singels

Johan te Raa bij de propeller in de voortuin van zijn boerderij Nieuw Bisperink aan de Haaksbergsebinnenweg 4 in Eibergen (foto: Hans te Raa).

Aj 't Hooneschbos oet komt en op 't Loo an kuiert dan kom ie umsgeliek leu tegen deed oew ansprekt. "Zo jonge bun ie ok an't genieten?" Ok al buj al een ende in de vieftig in de oge'n van ne tachtig plusser blief ie now eenmaal altied ne jonge.

Jao, dat kun iej wal zegge'n. Wat is't hier toch mooi en rustig. Daor is den olden man ut wal met eens. Hee mek anstalten um mie wat te vertell'n maor veur dat hee daor met begunt neudigt hee mie oet um d'r eff'n bie te gaon zitt'n. Ie hebt wal eff'n tied, is't neet?

At wie zo met ons beid'n op ut benksken zit dan völt ut mie op daj ne best'n ende vot kunt kiek'n. "Oh, joa maor dat was vrogger wal anders. Ton zag ie allene maor beume en singels". Ik gao iets verzitt'n zodat ik lekker in 't zunneken zitte. Ik luster andachtig naor wat mie wod verteld. Ach, wet ie wat, luster maor effen met mie met.

Aj hier vrogger hadde'n ne zett'n dan had ie neet zo wiet kunne'n kiek'n. Ton waer'n de weid'n een stuk kleaner. Met d'r rond umme hen singels met grote beume. Manks lete wie d'r ene vall'n veur 't kachelholt. Dat was vake wark veur de winterdag. At boeten kold was en d'r lag snee dan kon ie oe met de biele ne besten zet vermaken. En as ie anders neet wat te done hadd'n dan kon ie ok altied nog wat bessems maken.

As ik an't bessems maken denke dan mot ik vake waer denk'n aan den winter-sen dag in 't begin van 1945. Ut was kold er d'r lag snee. Ik wasse op de deale an 't prutjen met ne bessemstell'n. Ik zatte geneugelijk op de eierkiste. De beeste laggen rustig in 't stro te nereken. Op zukke dage zol ie haoste vergett'n dat ut oorlog was. Net veur dat ik op de kökken an wolle heur'n ik wat gegrom in de loch. Vliegtuge! Een paar beeste word'n d'r een betjen onrustig van en gingen staon.

Umdat d'r ene op 'n stand had e drett'n leep ik effen achter de beeste langs. Ik heurd'n al wal dat ut gegrom in de loch slimmer word'n. Ut kwam kotter bie en de beeste dee nog laggen kwamm'n no ok in de bene. Ik moste zo links en rechts nog het één en ander in de gruppe schoeven.

Op ens was d'r toch een kabaal. De vliegtuge jankten deur de loch. Ze zatt'n achter mekare an. Ik konne deur de stalruutjes rookplume zeen en ik heurd'n

gescheet. An 't lawaai en 'n rook kon ik zeen dat er 'n vliegtuug was near a schott'n. Van 'n schrik veel mie de grepe haoste oet de hande.

Ton ut weer stille word'n leep ik op 'n draf naor boet'n um te kieken wat er was gebuurd. An den rook en damp kon ik al gauw zeen welke kante ik oet moste. Vlot leep ik van de ene weide naor de andere weide. At now was gebuurd dan hadde ik van de wiet'n al kunn'n zeen wat d'r loos was.

Ton ik d'n laatsten singel over wasse stond ik in ens allene biejeen neergestort vliegtuug. Ut was ok nog een Duuts vliegtuug. En d'r was neet völle mear van aover. Tussen de dreude zag ik d'n gesneuvelden piloot hang'n. Ut was een naar gezichte um te zeen. D'r was van den jonge neet völle meer over. Ik wasse één en twintig jaor en ut was de eerste keare in mien leaven dat ik een dood mense zagge.

Ut duurd'n neet lange of der kwammen Duutse soldaoten an um te kiek'n wat er was gebuurd. An mie word'n op e dragen um met peerd en kaore den gesneuvelden piloot naor Eibarge te brengen. Ze wold'n hebben dat ik d'r met naor ut "Katholische krankenhaus" veurd'n. De soldaoten pakt'n den piloot an de boks-epiepe en zien'n jas vaste en legd'n um op 't stro dat ik in de kaore had e daone. En zo veurd'n ik met een paar soldaoten in de buurte op Eibarge an. Ton ik bie 't zekenhoes kwamme zea de overste dat ze d'n piloot neet hebb'n wollen. De Pruussen word'n hellig en zeaden dat ast maor ne Tommie was, dat er dan vaste wal plaatse was. D'r word'n nog wat hen en waer e praot en 't lek mie better um mie d'r neet met te bemeuien.

An't lange leste word'n den pilot an e pakt en ginge'n ze d'r met vot. Ik hadde de kaore waer leug. Ut lek mie better um neet te lange mear te blieven en maor zo vlot meugelijk op 't hoes an te gaon.

Later ton d'r gin mense maer biejeen vliegtuug was bun ik d'r nog stiekem hen kiek'n e wes. Ik hebbe d'n propeller an de kante leg en verstoppt. Ok heb ik nog 'n tuug met 'n stuk draod d'r an verstoppt'. Begriep ie now dat ik dat later ooit wear heb kunn'n vind'n. Ik hebbe ok nog heel wat munitie in de grond e graeven. Ok dat hebbe ik nooit wear kunn'n vind'n.

D'r word'n nog een paar Duutse soldaoten bie ons ingekwartierd. Ze most'n ut near gestortte vlieguug in de gate'n hold'n. Och, ut waren gin nare jong's. Van onze va mochten ze elk'n aovend un stuksten van d'n dreugen wos den in de wieme hing of snied'n. Va zol wal edacht hebbe'n ak ze een stuksken geve dan nemt ze mie vaste neet alle wöste met.

He had geliek.

Eibergen, juni 2012

Bertus te Raa

Ons zoekplaatje: oplossing Old Ni-js, nr.71

1. Harrie ter Woorst, 2. Embert ten Barge?, 3. Papenburg?, 4., 5., 6., 7. Willem Berenschot, 8. burgemeester L.H. van Wensen, 9. Jaantje (Zwaantje), werkster bij de familie Tenkink, 10., 11. Gerrit Nijenhuis?, 12., 13., 14. H.J. Roossink, 15., 16., 17.

Als eerste kreeg ik een reactie van Leo Geerdink uit Eibergen, die mij vertelde dat deze foto is gemaakt bij de opening van het Rekkens School- en Volksfeest, dat elk jaar in augustus wordt gehouden op de weide van de familie Tenkink aan de Rekkenseweg. Op de achtergrond is nog de feesttent te zien. Hij herkende meteen Willem Berenschot (nr. 7). destijds voorzitter. Ook Arie Abbink uit Elst herkende meteen Willem Berenschot, die met Naatje woonde aan de Krakeelsweg, zij hadden geen kinderen. Anton Heurneman uit Eibergen denkt dat de foto is gemaakt in 1960, toen het vijftigjarig bestaan werd gevierd. De burgemeester heeft bij deze gelegenheid waarschijnlijk een openingstoespraakje gehouden. De mensen met een rozet zijn de bestuursleden. Toch nog maar even bij Johan Roossink, de oud-postbode, geweest, thans 92 jaar en nog helder van geest. Hij herkende wel meteen zijn vader maar moest het antwoord schuldig blijven op de nog ontbrekende namen. We hebben een begin, maar wie helpt ons verder?

Johan Baaket

Ons zoekplaatje: nieuwe opgave

Een tijdje geleden kreeg ik bovenstaande foto met achterop de vermelding Eibergen. Het zal waarschijnlijk een klassenfoto zijn met kinderen van zo'n twaalf jaar oud. Op de achtergrond staat een fabriekspand. Graag doe ik weer een beroep op onze leden om te helpen bij het zoeken naar de namen. Ook al herkent u slechts één of enkele personen, dan is het toch de moeite waard om te reageren.

De vragen zijn:

- Wie kent één of meerdere personen?
- Waar en wanneer is deze foto gemaakt?
- Was dit bij een bijzondere gebeurtenis?

Reacties, graag schriftelijk of per e-mail, zijn welkom bij:

J. Baake, Nieuwenhuizenstraat 5, 7161VB Neede

E-mail: redactie@historischekringeibergen.nl

Ons zoekplaatje 2: nieuwe opgave

Bovenstaande foto vond ik een tijdje geleden in het archief van museum De Scheper. Helaas staan er geen namen op de achterkant vermeld. Op de foto staan een vijftiental personen waarbij het jongetje op de voorgrond een bord vasthoudt met daarop de tekst: Postd Ver: "Steeds Sneller" Opr. 2 Mrt '25 Eibergen. Of deze foto tijdens de oprichting van deze duivenvereniging is gemaakt, is maar de vraag. Het kan ook op een latere datum zijn geweest. Ik ben benieuwd of er nog leden zijn die personen herkennen omdat deze opname bijna 90 jaar geleden is gemaakt.

De vragen zijn:

- Wie kent één of meerdere personen?
- Waar en wanneer is deze foto gemaakt?
- Was dit bij een bijzondere gebeurtenis?

Reacties, graag schriftelijk of per e-mail, zijn welkom bij:

J. Baake, Nieuwenhuizenstraat 5, 7161VB Neede

E-mail: redactie@historischekringeibergen.nl

Boeken uitgegeven door de Historische Kring Eibergen en nog leverbaar (september 2012)

- E.H. Wesselink (red.), *Hendrik Odink 1889-1973. Folklore en Vroomheid in Berkelland*, 1989 € 5,00
- E.H. Wesselink, *Kom vanavond met verhalen. Eibergen in oorlogstijd*.
deel 1 - *De Jodenvervolging*, 1990 € 12,00
deel 2 - *De moed der machtelozen*, 1992 € 14,00
deel 3 - *Hoe de oorlog is verdwenen*, 1995 € 15,00
- J. Baake (red.), *Oud Rekken in beeld*, 1993 € 5,00
- B.H.M. te Vaarwerk, e.a. (red.), *Boerenwerk. Honderd jaar Afdeling Eibergen van de Geldersche Maatschappij van Landbouw: 1895-1995*, 1995 € 7,00
- L.A. van Dijk, *'t Ies kan liejn. Honderd jaar ijspret in Eibergen: 1898-1998*, 1998 € 5,00
- W. Odink, e.a. (red.), *De Hölter. Verzamelde gedichten van G. Odink 1916-1978*, 1999 € 7,00
- E.H. Wesselink, *Geschiedenis van de Oude St. Mattheus van Eibergen: 1500-2000*, 2000 € 14,00
(+ gratis H. Odink (bewerking E.H. Wesselink), *Kostgangers van onze Lieve Heer. Uit de geschiedenis van de Hervormde Gemeente Eibergen*, 1984)
- B.H.M. te Vaarwerk, *De Hof Te Vaarwerk en zijn bewoners: 1188-1900*, 2001 .. € 18,00
- E.H. Wesselink & G.B. Maarse, *Boerderij- en veldnamen in Eibergen*, 2004 .. € 20,00
- B.H.M. te Vaarwerk, e.a. (red.), *In de baan van de windhoos. De stormramp van 1 juni 1927 in de gemeente Eibergen*, 2007 € 15,00
- J. Baake, e.a. (red.), *De Bloemensymfonie. Het wonder van Eibergen*, 2008 ... € 20,00
- L.A. van Dijk, *Het boek van Hupsel. Geschiedenis van een Eibergse buurtschap*, 2010 (te koop in de boekhandel, bij de VVV in Eibergen en restaurant De Keet in Hupsel) € 20,00

E.H. Wesselink, <i>Kleine Eibergse historie in tien verhalen, een selectie uit het werk van E.H. Wesselink</i> , 2011	€ 15,00
Old Ni-js losse nummers 1 t/m 49 (aantal nummers uitverkocht)	€ 4,00
50 t/m 72	€ 5,00

Overige publicaties aan te schaffen via de HKE

Joop Brens, <i>Ut maeken van Roderlo</i> , 1982	€ 2,50
E.H. Wesselink, <i>Tien man en tachtig gulden: CNS</i> , 1985	€ 5,00
Léon Hanssen, <i>Leven in geleende tijd. Over Menno ter Braak</i> , 1992	€ 10,00
Harrie Blanken, e.a., <i>De Zwolse school. Basis van een 'kleine kern'</i> , 1997	€ 7,00

Al deze uitgaven kunnen worden besteld via het bestelbiljet of telefonisch via Dick Somsen, Mallumse Molenweg 23, 7152 AT Eibergen, tel.: 0545-472517.

Website

Alle door de Historische Kring Eibergen uitgegeven publicaties, ook de niet meer leverbare, kunt u vinden op de website.

Historische Kring Eibergen: Bestelbiljet boeken

Te sturen aan Dick Somsen, Mallumse Molenweg 23, 7152 AT Eibergen (tel.: 0545-472517).

Ik heb belangstelling voor de volgende uitgave(n) uit de lijst, vermeld in deze Old Ni-js:

.....

.....

.....

.....

Mijn naam.....

Adres.....

Postcode en plaatsnaam

Handtekening.....

Historische Kring Eibergen: Ledenwerfactie

Te sturen aan Dick Somsen, Mallumse Molenweg 23, 7152 AT Eibergen (tel.: 0545-472517).

Ik geef als nieuw lid van de Historische Kring Eibergen op:

Naam nieuw lid

Adres

Postcode en plaatsnaam

Het nieuwe lid ontvangt als attentie het boek:

J. Baake, e.a. (red.), *De Bloemensymfonie. Het wonder van Eibergen*, 2008.

Mijn naam.....

Adres

Postcode en plaatsnaam.....

De aanbrengrer van een nieuw lid ontvangt als attentie het boek:

Leon Hanssen, *Leven in geleende tijd. Over Menno ter Braak*, 1992.

Drukkerij Maarse bv

